

כי אזעק ואשוע, שתם תפלתו".⁽²⁹⁾

ואף על פי ששערי תפלה ננעלו, שערי דמעה לא ננעלו.

שנאמר [תהלים קט יג] "שמעה תפלתי ה' ושועתי האזינה, אל דמעתי אל תחרש". ומשמע שעל התפילה והשועה צריך להתחנן שהקב"ה ישמעם, אולם הדמעות נראות לפניו בכל מצב, שהרי לא אמר "את דמעתי תראה", ומשמע שהיא נראית לפניו, ולכן ביקש רק שהקב"ה יענה לדמעות.⁽³⁰⁾

רבא לא גזר תעניתא ביומא דעיבא [יום המעונן], משום שנאמר [איכה ג מד]

"סכותה בענן לך מעבור תפלה!" שהענן משמש לפעמים כמלאך רחמים, אך יתכן גם שישמש כחסימה בפני התפילה שלא תעלה למעלה.⁽³¹⁾

ואמר רבי אלעזר: מיום שחרב בית המקדש, נפסקה [מפסיקה] חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים.

שנאמר [יחזקאל ד ג] "ואתה קח לך מחבת ברזל, ונתת אותה קיר ברזל בינך ובין העיר", והיא כנגד מחיצת הברזל המפסקת בין ישראל להקדוש ברוך הוא.⁽³²⁾

אמר רבי חנין אמר רבי חנינא: כל המאריך

ד"ה שמעה] ביאר שתחלת הפסוק בלשון בקשה, ואילו "אל תחרש" הוא סיפור העתיד, דהיינו בזאת אני בוטח כי אין דרך לשתוק ולהחריש במקום דמע, וראה סמ"ע [חומ"מ רכו ה].

31. מהרש"א, והרשב"א הביא בשם רב האי גאון שעננים ביום תענית הם סימן שלא תתקבל התענית והתפלות הנאמרות בה. ור' צדוק הכהן [דובר צדק 63] ביאר שיום הגשמים הוא כיום דין [תענית ח ב] ולכן לא תיקן בו תענית לבקש בה רחמים.

ובשם החתם סופר אמרו שלפיכך תקנו לומר עשה למען שמך, ימינך, קדושתך, תורתך, שראשי התיבות "קשתי", ונאמר "את קשתי נתתי בענן".

32. המהרש"א תמה שהרי אמרו [פסחים פה ב] אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים. וביאר שבסוגיין מדובר על הבקשות שכתפלה, ואילו שם מדובר על השבח שאנו אומרים בקדיש וברכו, וראה תוס' סוטה [לח ב].

ור' צדוק הכהן [שם] ביאר שהמחיצה היא

הברכה בפה, גם הידים נחשבות כ"סניגור". ובאור שמח [תפלה טו ג] כתב שסברת תירוצם היא כדעת הרמב"ם [שם] שאפילו אם עשה תשובה אינו נושא כפיו, משום שעשה בידו עבירה, והיינו שהוא דין בנשיאת כפים דוקא, שנפסלו ידיו לברכה, אך הב"י [קכח] הביא שראב"ה התיר לישא כפיו כשחזר בתשובה, כדי שלא לנעול דלת בפני בעלי תשובה, חוץ ממי שהוא מועד ומפורסם בכך, וסבר שהיא חומרא שהחמירו בנשיאת כפים. ובתורת כהנים [אמור א טז] מצינו שכשהרג חילל קדושתו, אך תשובה מועילה להחזיר קדושתו, כמבואר בביאור הר"ש משאנץ [שם]. ובפמ"ג [א"א נא] כתב שאפילו הרג גוי לא ישא כפיו, ובמאמר מרדכי נחלק עליו.

29. במכתב מאליהו [ח"ב 47, ח"ד 262] ביאר שהשערים הנעולים הוא לשון מליצה על אטימות הלב שגבר מעת החרבן, ואי אפשר להבקייעו אלא באמצעות תפלה בדמע, שהיא בוקעת מקרב לב ומקרבתו להשי"ת.

30. כך פירש רש"י [ד"ה אל] ובב"מ [נט א